

مقایسه ادراکات دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از تربیت‌بدنی و ورزش مدرسه‌ای

۱۰۹

تاریخ تصویب: ۸۹/۷/۱۰
تاریخ دریافت: ۸۹/۳/۸

❖ دکتر جواد آزمون؛ دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی *

❖ دکتر سیدامیراحمد مظفری؛ استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

❖❖ دکتر سیده فریده هادوی؛ دانشیار دانشگاه تربیت معلم تهران

چکیده:

این تحقیق با هدف مقایسه ادراکات دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از تربیت‌بدنی و ورزش مدرسه‌ای انجام شد. بدین منظور، با استفاده از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای، ۱۲۷۵ دانش‌آموز (ابتدایی: ۵۰۰ نفر؛ راهنمایی: ۴۲۵ نفر؛ متوسطه: ۳۵۰ نفر) به عنوان آزمودنی انتخاب شدند. روش تحقیق علی-مقایسه‌ای و ابزار اندازه‌گیری متغیرها پرسشنامه‌ای بود که با بهره‌گیری از پرسشنامه بیلی و دیسمور (۱۶) تنظیم شد و پس از سنجش روایی و پایایی (آلفای کرونباخ ۰/۷۷) مورد استفاده قرار گرفت. به منظور بررسی تفاوت بین ادراکات آزمودنی‌ها از آزمون کای اسکور در سطح $\alpha = 0/05$ استفاده شد. یافته‌های تحقیق روشن ساختند، متغیر مستقل دوره تحصیلی باعث بروز تفاوت‌ها و تشابهاتی در ادراکات دانش‌آموزان ایرانی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای شده است.

واژگان کلیدی: ادراک، تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، دوره‌های تحصیلی، شایستگی ادراک شده

* E.mail: jazmoon@srttu.edu

مقدمه

و روانی- حرکتی را دنبال می‌کند. هدف‌های حوزه شناختی به جریان‌هایی که با فعالیت‌های ذهنی و فکری آدمی سروکار دارند مربوط می‌شوند. حوزه عاطفی شامل هدف‌هایی است که تغییرات حاصل در علاقه‌ها، نگرش‌ها، و ارزش‌ها همچنین رشد

یکی از برنامه‌های درسی در برنامه تحصیلی بیش از ۹۰ درصد کشورهای دنیا درس تربیت بدنی است (۲۷). این درس نیز همانند سایر دروس سه هدف عمده آموزشی یا یادگیری شناختی، عاطفی،

بدنی، کشف اندیشه و درک دانش‌آموزان از تربیت بدنی را امر مهمی می‌داند. وی همچنین بیان می‌دارد با استناد به دیدگاه مثبت یا منفی دانش‌آموزان به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای می‌توان حضور و شرکت یا عدم شرکت آن‌ها در فعالیت‌های جسمانی خارج از مدرسه را در حال و آینده پیش‌بینی کرد. کارلسون همچنین معتقد است شواهد رو به افزایشی نشان می‌دهند نگرش‌ها به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای و ادراکات از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای تحت تأثیر عوامل متعددی است، از جمله سن، جنسیت، و محتوای برنامه درسی.

شروپ‌شیری و همکارانش (۳۲) در تحقیقی با عنوان «نگرش دانش‌آموزان دوره ابتدایی به تربیت بدنی» متذکر شده‌اند که متغیر جنسیت محبوبیت خاصی در بین پژوهشگران این حوزه از علم دارد و بسیاری از دختران در مقایسه با پسران تمایل کمتری به شرکت در فعالیت‌های تربیت بدنی دارند. این تمایل کمتر ناشی از کسب لذت کمتر از فعالیت است. همچنین، شکیبایی دختران در از دست دادن دروس نسبت به پسران کمتر است. این محققان بیان کردند، در حالی که تحقیق درباره جنبه‌های ویژه اشتغال دانش‌آموزان در تربیت بدنی و فعالیت‌های جسمانی مثل جنسیت، فعالیت‌ها، و انگیزش فراوان‌اند، اما مطالعات در خصوص دیدگاه‌های دانش‌آموزان به تربیت بدنی نسبتاً محدود است. البته درباره ادراکات دانش‌آموزان کم سن و سال تحقیقات چندانی صورت نگرفته است.

لاوس (۲۸) در تحقیقی با عنوان «تربیت بدنی، تغییر برنامه درسی و فردگرایی» دریافت دانش‌آموزان ۱۱ تا ۱۶ ساله انگلیسی عموماً در توصیف تربیت

ارج‌شناسی و سازگاری را نشان می‌دهد. حوزه روانی - حرکتی به زمینه مهارت‌های حرکتی یا حرکات بدنی مربوط است (۹).

اهمیت درس تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای به حدی اهمیت یافته که توجه جهانی به آن رو به افزایش است و مسئولان ارشد تربیت بدنی و ورزش دنیا، به خصوص آموزش پرورش را به چالش کشیده‌اند، به طوری که در چند دهه اخیر موضوع تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای در سطر اول اولویت‌های برنامه‌ای و پژوهشی بسیاری از کشورها و نهادهای بین‌المللی قرار گرفته است (۱۶). تحقیقاتی نیز به بررسی دیدگاه‌ها، نگرش‌ها، و ادراکات دانش‌آموزان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای پرداخته‌اند.

بوچر (۲۱) در پژوهشی با عنوان «رضایت دانش‌آموزان از تربیت بدنی» نتیجه‌گیری کرد که اکثر دانش‌آموزان از شرکت در فعالیت‌های تربیت بدنی لذت می‌برند و اذعان کرده‌اند که با حضور در این فعالیت‌ها به پیامدهای مثبت دست یافته‌اند. برایت‌وستل و برودی (۲۰) در مطالعات خود بین سن و نگرش‌های مثبت به تربیت بدنی ارتباط معکوسی یافتند. اسکراتون و فیلین توف (۳۱) بیان داشتند در موقعیت‌های یادگیری مشابه، پسران و دختران اغلب از آنچه در تربیت‌بدنی و حواشی آن می‌گذرد درک متفاوتی دارند. فون‌ورساج و همکارانش (۳۶) ضمن بررسی تفاوت‌های جنسیتی و سنی نشان دادند احساسات مثبت به تربیت بدنی با افزایش سن هم در پسران و هم در دختران تنزل پیدا می‌کند، اما تنزل درک مثبت در دختران بیش‌تر است.

کارلسون (۲۲) در مقاله‌ای در خصوص دیدگاه‌های کودکان و جوانان به موضوع تربیت

ورزش مدرسه‌ای» عنوان گزارش تحقیقی ریچارد بیلی و هریت دیسمور (۱۶) است. بر اساس داده‌های جمع‌آوری شده در این پژوهش، اکثر شرکت‌کنندگان درک مثبتی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای داشتند. با استناد به این یافته‌ها، محققان نتیجه‌گیری کردند که تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای فواید بسیاری برای آزمودنی‌ها به همراه داشته است. همچنین، برای آنان امکان انتخاب رشته‌های ورزشی و فعالیت‌های جسمانی بسیار متنوعی مهیاست. مضافاً اینکه، دانش‌آموزان به این درک رسیده‌اند که پیامد اصلی شرکت در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای آمادگی جسمانی و تندرستی است.

بیلی، دیسمور، و ایزاکی (۱۷) در تحقیقی به مقایسه دیدگاه‌های دانش‌آموزان ژاپنی و انگلیسی به تربیت بدنی پرداختند. این پژوهش دیدگاه‌های دانش‌آموزان ۷ تا ۱۸ ساله کشورهای ژاپن و انگلستان را به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای بررسی کرده است. یافته‌های این پژوهش مؤید آن بود که بیش‌تر دانش‌آموزان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای لذت می‌برند و برای آن ارزش قائل‌اند. دانش‌آموزان کم‌سن و سال‌تر از هر دو کشور دیدگاه مثبتی به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای داشتند و از توانایی خود در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای مطمئن بودند. علی‌رغم توافق اصولی میان دو گروه، اختلافات معناداری بین پاسخ‌های مرتبط با شایستگی ادراک شده و اهمیت تربیت بدنی در مقایسه با سایر دروس به‌دست آمد.

آموسی و توریولا (۱۵) از دانشگاه وندا در آفریقای جنوبی در تحقیقی با عنوان «تجزیه و

بدنی مدام عبارات «بانشاط و مفرح» و «لذت‌بخش» را به کار می‌برند. دیکسون و اسپارکس (۲۴) تجربه تربیت بدنی برای دختران و پسران را به‌طور معناداری متفاوت یافتند.

سیلورمن و ساب‌رامانیام (۳۳) در پژوهشی با عنوان «نگرش دانش‌آموزان به تربیت بدنی و فعالیت جسمانی» نگرش مثبت به تربیت بدنی را عنصر مهمی در پی‌ریزی فعالیت‌های جسمانی مادام‌العمر شناختند. همچنین، بیان داشتند شواهد رو به افزایش مبین دوری دانش‌آموزان از تربیت بدنی است.

سالیس و همکارانش (۳۰) در پژوهشی با عنوان «وابستگی به فعالیت جسمانی بین دانش‌آموزان دختر و پسر کلاس چهارم تا دوازدهم» به این باور رسیدند که لذت‌بخش بودن تجربیات تربیت بدنی باعث تسهیل رشد و توسعه نگرش‌های مثبت به فعالیت‌های جسمانی هم در دوران کودکی و هم در دوران بعدی زندگی می‌شود.

مطالعات و بررسی‌های مرکز آموزشی-پژوهشی بنیس (۱۹) در ژاپن، عموماً مبین نگرش‌های مثبت دانش‌آموزان به تربیت بدنی بود. کارول و لومیداس (۲۳) در تحقیقی با عنوان «قابلیت‌های درک شده و لذت کودکان در تربیت بدنی و فعالیت جسمانی خارج از مدرسه» دریافتند در مقایسه با کودکان کم‌سن و سال‌تر، دانش‌آموزان دبیرستانی اهمیت تربیت بدنی را در مقایسه با سایر دروس کمتر دانسته‌اند. این محققان همچنین دریافتند شواهدی نیز وجود دارند دال بر اینکه لذت دختران از شرکت در فعالیت‌های تربیت بدنی کمتر از پسران است.

«ادراکات دانش‌آموزان از تربیت بدنی و

وجود دارد. به‌طور کلی، دانش‌آموزان دوره راهنمایی (۶۷٪) کلاس تربیت بدنی عمومی و دانش‌آموزان دوره متوسطه کلاس‌های تربیت بدنی تک‌جنسیتی را ترجیح می‌دهند. این تحقیق روشن ساخت که نگرش‌ها به تربیت بدنی و اولویت قائل شدن برای این درس تحت تأثیر سن و جنس تغییر می‌کند.

وجود یافته‌های جهانی از ادراکات دانش‌آموزان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای و نبود اطلاعاتی در خصوص ادراکات دانش‌آموزان ایرانی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای از یک طرف و بررسی نقش عواملی مثل سن، جنسیت، کشور، و محتوای برنامه درسی (۱۶، ۱۷) بر ادراکات دانش‌آموزان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، و عدم بررسی نقش و تأثیر دوره تحصیلی بر ادراکات دانش‌آموزان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای از جمله ضرورت‌های اجرای تحقیق حاضر بودند. همچنین، از منظر برنامه‌ریزان درسی، سه مبنای برنامه درسی وجود دارد: جامعه، فراگیران، و دانش. ارزش‌ها و رفتارهایی که جامعه‌ای معین مطلوب می‌داند در شکل‌گیری اهداف غایی تعلیم و تربیت مؤثرند. مقاصد، علایق، نیازها، و توانایی‌های فراگیران باید طراحان برنامه درسی را راهنما باشد. دانش باید به نحوی سازمان یابد تا وسیع‌ترین معنای تعمیم یافته‌اش و مؤثرترین کاربرد آینده آن را تضمین نماید (۱۰). لذا، برای هر گونه برنامه‌ریزی یا تغییر و اصلاح برنامه درسی تربیت بدنی، آگاهی از درک دانش‌آموزان، به‌ویژه در دوره‌های مختلف تحصیلی، از این درس و فعالیت‌ها و پیامدهای حاصل از آن ضرورتی

تحلیل مقایسه‌ای درک و فهم دانش‌آموزان ۶ تا ۱۵ ساله آفریقای جنوبی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، برخی تفاوت‌های کلی را در درک و فهم از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای در بین گروه‌های سنی و جغرافیایی پاسخگویان نشان دادند، به‌ویژه در خصوص درک آن‌ها از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، درک ارزش‌های آن، مقایسه آن با سایر مواد درسی و شایستگی ادراک شده از توانایی‌ها در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای.

فی‌دیلیس و مافومیکو (۲۶) از دانشگاه دارالسلام تانزانیا در تحقیقی با عنوان «تربیت بدنی در مدارس راهنمایی تانزانیا» به بررسی ادراکات دانش‌آموزان، معلمان، و والدین به درس تربیت بدنی پرداختند. بر اساس یافته‌های این تحقیق، درصد بالایی از دانش‌آموزان تربیت بدنی، درس اقتصاد خانواده و هنر و موسیقی را سه درس کم‌اهمیت در بین سایر دروس برشمردند. از نظر معلمان نیز درس تربیت بدنی اهمیت کمی داشت، در حالی که درس زبان انگلیسی را مهم‌ترین درس دانستند. در مجموع، دانش‌آموزان و معلمان دیدگاه منفی به درس تربیت بدنی داشتند. ۲۸ درصد والدین نمی‌خواستند فرزندانشان در فعالیت‌های درس تربیت بدنی شرکت کنند، زیرا می‌پنداشتند خطرناک و آسیب‌زاست.

رامیز (۲۹) در تحقیق خود با عنوان «نگرش‌ها به تربیت بدنی و کلاس‌های اولویت‌دار از نظر دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسطه ترکیه»، دریافت بین نگرش دانش‌آموزان راهنمایی و متوسطه و بین دختران و پسران تفاوت‌هایی

مضاعف است.

یک کلاس در هر پایه و در مجموع ۱۶۵۰ کلاس در کل کشور)؛

و واحد مرحله پنجم دانش آموزان (انتخاب تصادفی ساده پاسخگویان).

ابزار اندازه گیری متغیرها در این پژوهش پرسشنامه مطالعه جهانی ادراکات دانش آموزان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه ای یبلی و دیسمور (۱۶) بود که در مجموع دارای شش سؤال، دو سؤال باز و چهار سؤال بسته، بود. به منظور تعیین اینکه «آیا پرسشنامه به قدر کفایت مفاهیم را اندازه گیری می کند؟» و «آیا صاحب نظران تأیید می کنند که پرسشنامه، آنچه را باید اندازه بگیرد اندازه می گیرد؟» محققان پرسشنامه ای تهیه کردند و به همراه اهداف تحقیق، در اختیار نه استاد تربیت بدنی دانشگاه های تهران قرار دادند. همگی این اساتید با تربیت بدنی و ورزش در مدارس آشنایی داشتند و تحقیقات متعددی در این حوزه انجام داده بودند و یا مسئولیت های در این بخش از ورزش کشور داشتند، از این اساتید درخواست شد تا انشای سؤال ها، هم خوانی سؤال ها با گزینه ها، هم خوانی سؤال ها با اهداف تحقیق، کافی بودن تعداد سؤال ها برای پوشش اهداف تحقیق را بررسی کنند و نظرات و پیشنهادهای خود را بیان دارند. متخصصان در این مرحله هم خوانی سؤال ها با گزینه ها، هم خوانی سؤال ها با اهداف تحقیق، و کافی بودن تعداد آن ها را در پوشش دادن به اهداف تأیید کردند. در خصوص انشای سؤال ها و برخی گزینه ها و ترتیب شان پیشنهادهایی مطرح شد که همگی لحاظ شدند.

پس از اطمینان از روایی ابزار اندازه گیری و

روش شناسی

در این پژوهش از روش تحقیق پس رویدادی (علی - مقایسه ای) استفاده شد. جامعه آماری پژوهش بر اساس آمار سال تحصیلی ۱۳۸۷/۱۳۸۸ (۴) تمامی دانش آموزان ایرانی دوره های مختلف ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه در مدارس روزانه داخل کشور بودند. نمونه های این تحقیق ۱۲۷۵ دانش آموز (ابتدایی: ۵۰۰ نفر؛ راهنمایی: ۴۲۵ نفر؛ متوسطه: ۳۵۰ نفر) بودند که با استفاده از روش های نمونه گیری چند مرحله ای و تصادفی ساده انتخاب شدند. در نمونه گیری چند مرحله ای افراد جامعه با توجه به سلسله مراتبی (از واحدهای بزرگ تر به کوچک تر) از انواع واحدهای جامعه انتخاب شدند (۸). واحد مراحل این تحقیق به شرح زیر انتخاب شدند: واحد مرحله اول استان های کشور (تقسیم ۳۱ استان در پنج بخش شمال، جنوب، مرکز، شرق، و غرب، و انتخاب تصادفی یک استان از هر بخش)؛

واحد مرحله دوم شهر یا منطقه (تقسیم هر استان نمونه به پنج بخش شمال، جنوب، مرکز، شرق، و غرب) و انتخاب تصادفی یک شهر یا منطقه یا ناحیه آموزش و پرورش از هر بخش (در مجموع ۲۵ شهر یا منطقه یا ناحیه از کل کشور)؛

واحد مرحله سوم مدارس (انتخاب تصادفی یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه از هر دوره تحصیلی و جمعاً شش مدرسه) از هر منطقه یا شهر (در مجموع ۱۵۰ مدرسه در کل کشور)؛

واحد مرحله چهارم کلاس (انتخاب تصادفی

درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۵۵/۴۳ درصد دانش‌آموزان متوسطه اظهار داشتند: «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای را خیلی دوست دارند.» با توجه به اینکه مجموع گزینه‌های «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای را خیلی دوست دارم.» و «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای را دوست دارم.» درک مثبت از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای فرض شده است، ۹۷/۸۰ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۹۰/۵۷ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۹۴/۵۷ درصد دانش‌آموزان متوسطه درک مثبتی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای داشتند (شکل ۱). همچنین، مشخص شد دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای دارند ($\chi^2=82/06$ ، $df=8$ ، $P \geq 0/05$).

۲. شایستگی‌های ادراک شده

۶۳/۹۸ درصد دانش‌آموزان دوره ابتدایی شایستگی‌های خود را در انجام فعالیت‌های مربوط به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای «خیلی خوب» توصیف کردند، در حالی که ۴۴/۲۱ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۵۴/۸۶ درصد دانش‌آموزان متوسطه شایستگی‌های خود را در انجام فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای «خوب» توصیف کردند (شکل ۲). همچنین، مشخص شد دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از شایستگی‌های خود در انجام فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای دارند ($\chi^2=131/70$ ، $df=8$ ، $P \geq 0/05$).

اعمال اصلاحات لازم، به منظور تعیین پایایی ابزار اندازه‌گیری تحقیق و اطمینان از کیفیت پرسشنامه که ابزار گردآوری داده‌ها بود مطالعه‌ای امتحانی (پایلوت) انجام شد. محققان در این مطالعه، پرسشنامه را در نمونه‌ای کوچک از دانش‌آموزان عضو جامعه آماری تحقیق امتحان کردند. ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به دست آمد.

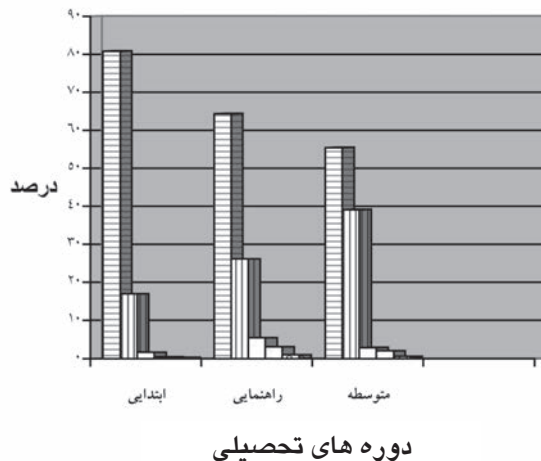
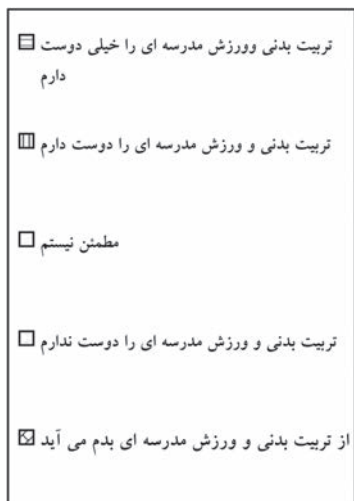
در این تحقیق از بسته نرم‌افزاری آفیس ۲۰۰۳ (برنامه اکسل)، STATISTICA (نسخه ۸)، SPSS (نسخه ۱۶)، و روش‌های آمار توصیفی (شامل تنظیم جدول‌های فراوانی درصدی) با هدف توصیف، همچنین به منظور تعیین مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون‌های کالموگراف-اسیمرونف، و به منظور مقایسه ادراکات دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی از روش آمار استنباطی ناپارامتری کای اسکور استفاده شد (۸).

یافته‌ها

پس از استخراج، دسته‌بندی، محاسبه درصد، و نهایتاً آزمون فرضیه‌های متعدد، ادراکات دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران در ابعاد چهارگانه درک از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، شایستگی‌های ادراک شده، درک اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای در مقایسه با دروس علوم و ریاضی، و درک پیامدهای حاصل از شرکت در فعالیت‌های مربوط به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای به شرح زیر به دست آمد.

۱. درک از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای

۸۰/۸۰ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۶۴/۳۹

شکل ۱. درک دانش‌آموزان ایرانی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای

شکل ۲. درک دانش‌آموزان ایرانی از توانایی‌های خود (شایستگی‌های ادراک شده)

۴. همچنین، مشخص شد که دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران از اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای نسبت به درس علوم درک متفاوتی دارند ($\chi^2=16/53$ ، $df=6$ ، $P \geq 0/05$).

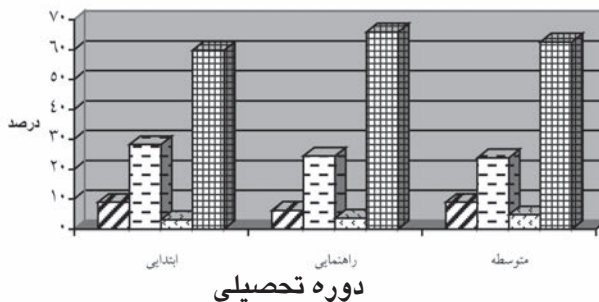
۴. درک پیامدهای یازده‌گانه شرکت در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای

■ ۹۱/۷۳ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۹۵/۲۷ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۹۴/۵۶ درصد دانش‌آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای به آن‌ها کمک می‌کند تا بدنی آماده و سالم داشته باشند» موافق بودند. ضمناً، مشخص شد دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک مشابهی از این پیامد دارند ($\chi^2=7/44$ ، $df=4$ ، $P \leq 0/05$).

۳. درک اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای در مقایسه با دروس علوم و ریاضی

۵۹/۸۴ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۶۵/۸۸ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۶۲/۶۱ درصد دانش‌آموزان متوسطه اظهار داشتند درس ریاضی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای مهم‌تر است (شکل ۳). با آزمون فرضیه‌ای مشخص شد دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران از اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای نسبت به درس ریاضی درک مشابهی دارند ($\chi^2=7/56$ ، $df=6$ ، $P \leq 0/05$).

۴۲/۲۵ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۵۲/۸۳ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۴۲/۶۳ درصد دانش‌آموزان متوسطه اظهار داشتند درس علوم از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای مهم‌تر است (شکل

تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای مهم‌تر است

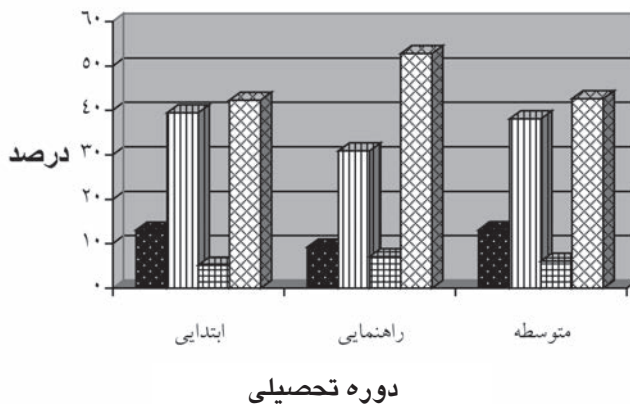
هر دو به یک اندازه مهم می‌باشند.

مطمئن نیستیم که کدامیک مهم‌ترند.

درس ریاضی مهم‌تر است

شکل ۳. درک دانش‌آموزان ایرانی از اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای نسبت به درس ریاضی

درس علوم مهم تر است
  مطمئن نیستم
  هردو به یک اندازه مهم
  تربیت بدنی و ورزش مدرسه ای مهم تر است

شکل ۴. درک دانش‌آموزان ایرانی از اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای نسبت به درس علوم

- ۷۰/۱۶ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۷۲/۶۲ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۷۹/۹۴ درصد دانش‌آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا عضو تیم یا گروهی بشوند» موافق بودند. علی‌رغم این توافق، مشخص شد دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از این پیامد دارند ($\chi^2=10/94$ ، $df=4$ ، $P \geq 0/05$).
- ۸۱/۱۰ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۸۲/۱۴ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۸۱/۸۴ درصد دانش‌آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا برای شرکت در مسابقات ورزشی آمادگی پیدا کنند» موافق بودند. همچنین، مشخص شد که دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران
- درک مشابهی از این پیامد دارند ($\chi^2=0/312$ ، $df=4$ ، $P \leq 0/05$).
- ۸۰/۰۴ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۸۵/۸۹ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۸۳/۶۷ درصد دانش‌آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا همیشه از نظر بدنی فعال باشند» موافق بودند. ضمناً مشخص شد دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک مشابهی از این پیامد دارند ($\chi^2=5/84$ ، $df=4$ ، $P \leq 0/05$).
- ۶۳/۶۲ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۴۷/۶۲ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۵۳/۴۷ درصد دانش‌آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا افتخار کنند عضوی از مدرسه‌اند» موافق بودند.

- ۵۲/۸۴ درصد دانش آموزان ابتدایی، ۶۶/۴۶ درصد دانش آموزان راهنمایی، و ۵۷/۹۳ درصد دانش آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا به دیگران بیش‌تر احترام بگذارند.» موافق بودند. علی‌رغم این توافق، مشخص شد که دانش آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از این پیامد دارند ($\chi^2=۲۵/۸۹$ ، $df=۴$ ، $P \geq ۰/۰۵$).
- ۴۸/۶۷ درصد دانش آموزان ابتدایی، ۵۸/۵۵ درصد دانش آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا دوستان جدید پیدا کنند.» موافق بودند. علی‌رغم این توافق، مشخص شد که دانش آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از این پیامد دارند ($\chi^2=۱۰/۸۰$ ، $df=۴$ ، $P \geq ۰/۰۵$).
- ۵۹/۵۵ درصد دانش آموزان ابتدایی، ۶۴/۴۵ درصد دانش آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا به خودشان بیش‌تر احترام بگذارند.» موافق بودند. علی‌رغم این توافق، مشخص شد که دانش آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از این پیامد دارند ($\chi^2=۲۸/۲۸$ ، $df=۴$ ، $P \geq ۰/۰۵$).
- ۶۴/۷۵ درصد دانش آموزان ابتدایی، ۶۹/۱۶ درصد دانش آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا برای رفتن به مدرسه شوق داشته باشند.» موافق بودند. علی‌رغم این توافق، مشخص شد که دانش آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از این پیامد دارند ($\chi^2=۲۴/۴۶$ ، $df=۴$ ، $P \geq ۰/۰۵$).
- ۷۲/۵۳ درصد دانش آموزان ابتدایی، ۶۳/۷۹ درصد دانش آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا در مدرسه رفتار خوبی داشته باشند.» موافق بودند. علی‌رغم این توافق، مشخص شد دانش آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از این پیامد دارند ($\chi^2=۱۹/۰۵$ ، $df=۴$ ، $P \geq ۰/۰۵$).
- ۷۱/۱۴ درصد دانش آموزان ابتدایی، ۶۰/۴۰ درصد دانش آموزان متوسطه با این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا درس‌های دیگر را بهتر بخوانند و یاد بگیرند.» موافق بودند. علی‌رغم این توافق، مشخص شد که دانش آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درک متفاوتی از این پیامد دارند ($\chi^2=۲۶/۴۹$ ، $df=۴$ ، $P \geq ۰/۰۵$).

بحث و نتیجه‌گیری

اولین تغییری که در این تحقیق بررسی و تجزیه و تحلیل شد، ادراک دانش آموزان از تربیت بدنی و

نیز نشان دهند. اما دانش آموزان دوره‌های بعدی از نظر ویژگی‌های شناختی - ذهنی (بر اساس نظریه رشد شناختی پیاژه) در مرحله عملیات صوری قرار دارند که شناخت و ادراک به مرحله اوج خود می‌رسد. مفاهیم ذهنی مجرد و انتزاعی، فرضیه‌های ذهنی، بررسی منطقی و اصولی مسائل، و تجزیه و تحلیل پدیده‌ها تکامل و توسعه می‌یابند. دانش آموزان این دوره‌ها، از منظر عاطفی - اجتماعی (از نظر اریکسون) با ورود به دوره بلوغ جنسی نه فقط از نظر جسمی بلکه از جنبه عاطفی و اجتماعی نیز دچار تحول می‌شوند. در اوایل این مرحله، کسب هویت بدنی و جنسی و در پایان آن کسب هویت شخصیتی و شغلی اهمیت زیادی می‌یابند. بحران انتخاب رشته تحصیلی و شغل نیز در این مرحله قرار دارد (۶).

دوم اینکه، یافته‌های این تحقیق با یافته‌های برایت ویستل و برودی (۲۰) مبنی بر ارتباط بین سن با کاهش دیدگاه مثبت به تربیت بدنی، و دیدگاه فون ورساچ و همکارانش (۳۶) مبنی بر کاهش احساس مثبت به تربیت بدنی با افزایش سن هم در پسران و هم در دختران، و یافته‌های بیلی، دیسمور و ایزاکی (۱۷) مبنی بر تأثیر سن بر ادراک از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای شبیه بود.

سوم اینکه، با عنایت به یافته‌های توصیفی (شکل ۱)، به نظر می‌رسد بیش‌ترین میزان تفاوت در انتخاب این گزینه که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای را خیلی دوست دارم»، در درجه اول، بین دانش آموزان ابتدایی و متوسطه، و در درجه بعدی، بین دانش آموزان ابتدایی و راهنمایی بوده است. همچنین، بیش‌ترین میزان تفاوت در انتخاب این گزینه که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای را دوست

ورزش مدرسه‌ای بود. یافته‌های تحقیق نشان دادند دانش آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران درک مثبتی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای داشتند. در مقایسه‌ای سطحی مشخص شد که درک مثبت دانش آموزان با تغییر دوره تحصیلی نزول کرد و با افزایش سطح تحصیل کاهش یافت (شکل ۱). همچنین، مشخص شد بین ادراک دانش آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای تفاوت وجود دارد. به عبارتی دیگر، دانش آموزان ایرانی در دوره‌های مختلف تحصیلی درک مشابهی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای ندارند. این یافته‌ها حداقل از سه جنبه قابل بحث‌اند.

اول اینکه، درک مثبت و بالای دانش آموزان ابتدایی و نزول این درک با افزایش سطح تحصیلی را شاید بتوان علاوه بر تأثیر بازی‌های دبستانی که فعالیت اصلی و رایج در مدارس ابتدایی است، بر برخی توانایی‌های ادراکی - حرکتی دانش آموزان (۷)، به ویژگی‌های شناختی - ذهنی و عاطفی - اجتماعی دانش آموزان نسبت داد. دانش آموزان دوره ابتدایی (بر اساس نظریه رشد شناختی پیاژه) از منظر شناختی - ذهنی در مرحله عملیات عینی و ملموس قرار دارند. این مرحله شروع فعالیت تفکر منطقی در کودکان است که بر پایه پدیده‌ها و امور عینی است. همچنین، از منظر عاطفی - اجتماعی (از نظر اریکسون) در دوره آرامش قرار دارند که مقدمه طوفان دوره نوجوانی است. آنان در مرحله احساس کارایی در مقابل حقارت قرار دارند و می‌کوشند کارایی، لیاقت، توانایی، و استعدادها را در زمینه‌های درسی و غیر درسی گسترش و به دیگران

و اغلب معلمان غیرمتخصص نیز از نحوه اجرای آن‌ها آگاهی دارند. البته، با استناد به سوابق موجود مغایر با اهداف اختصاصی این دوره تحصیلی نیست. در حالی که در مدارس راهنمایی و متوسطه که هم معلم متخصص دارند و هم با استناد به اهداف پیش‌بینی شده تحت آموزش رشته‌های ورزشی و تمرین‌های آمادگی جسمانی قرار می‌گیرند، اغلب شاهد فعالیت دانش‌آموزان در رشته‌های ورزشی بوده‌ایم. با وجود این، بررسی‌های دقیق‌تر و بیش‌تری لازم است تا به دلایل بروز تفاوت بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی در بیان شایستگی‌های خود پی ببریم.

دوم اینکه، با توجه به اینکه از جمله دلایل تقسیم نظام آموزشی به دوره‌های مختلف در نظر گرفتن ویژگی‌های شناختی - ذهنی و عاطفی - اجتماعی و نیازهای دانش‌آموزان است، احتمالاً بتوان بروز تفاوت در شایستگی ادراکی دانش‌آموزان را به دوره‌ای نسبت داد که در آن تحصیل می‌کنند، ضمن اینکه بررسی‌ها و مطالعات بیش‌تری در این زمینه لازم است.

درک دانش‌آموزان از اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای نسبت به سایر دروس سومین متغیری بود که در این تحقیق بررسی و تجزیه و تحلیل شد. حسب قوانین و مقررات آموزشی ایران، مواد درسی دانش‌آموزان از نظر موضوع و تعداد در پایه‌ها و دوره‌های مختلف تحصیلی متفاوت است. بنابراین، در این تحقیق فقط مقایسه بین تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای با دروس علوم و ریاضی صورت گرفت، که در تمامی پایه‌های درسی وجود دارد. ■ اکثر دانش‌آموزان دوره‌های ابتدایی، راهنمایی،

دارم»، در درجه اول، بین دانش‌آموزان ابتدایی و متوسطه و در درجه بعدی، بین دانش‌آموزان ابتدایی و راهنمایی بوده است.

دومین متغیری که در این تحقیق بررسی و تجزیه و تحلیل شد، شایستگی ادراک شده دانش‌آموزان در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای بود. یافته‌های تحقیق نشان دادند در مقایسه‌ای سطحی دو روند مخالف در بیان شایستگی‌های ادراک شده بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی وجود دارد. روند تعیین سطح «خیلی خوب» برای شایستگی‌های خود از ابتدایی به سمت متوسطه سیری نزولی داشته است. اما برعکس، روند تعیین سطح «خوب» برای شایستگی‌های خود از ابتدایی به سمت متوسطه سیری صعودی دارد (شکل ۲). همچنین، آشکار شد بین شایستگی‌های ادراک شده دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران درباره فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای تفاوت وجود دارد. به عبارتی دیگر، دانش‌آموزان ایرانی در دوره‌های مختلف تحصیلی از شایستگی‌های خود درباره فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای درک متفاوتی دارند. این یافته‌ها حداقل از دو جنبه قابل بحث‌اند.

اول اینکه، ممکن است این تفاوت ناشی از تفاوت بین فعالیت‌های جسمانی و ورزشی در مدارس ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه باشد (۶)، زیرا شاهد بوده‌ایم که دانش‌آموزان دوره ابتدایی (به دلیل نداشتن معلم متخصص تربیت بدنی) اغلب در ساعت درس تربیت بدنی (به‌ویژه در مدارس دخترانه) به انجام بازی‌های ورزشی می‌پردازند که به اندازه مهارت‌های ورزشی سخت و پیچیده نیستند

درسی تمامی پایه‌های تحصیلی وجود دارد و این درس یکی از دروس اصلی محسوب می‌شود، بنابراین، احتمالاً مطالعه دائم و پیوسته این درس در همه پایه‌ها، دلیل انتخاب این ماده درسی به عنوان درسی مهم‌تر از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای در دوره‌های مختلف تحصیلی است.

دوم اینکه، احتمالاً تفاوت درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی از اهمیت درس علوم در مقایسه با تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای را بتوان به سهم زمانی متعدد درس علوم در دوره‌های مختلف تحصیلی نسبت داد. بر اساس مقررات، دانش‌آموزان در تمامی پایه‌ها هفته‌ای سه ساعت، دانش‌آموزان دوره راهنمایی هفته‌ای چهار ساعت، و دانش‌آموزان دوره متوسطه در نظام واحدی-سالی دو واحد درس علوم دارند، در حالی که سهم درس تربیت بدنی در تمامی پایه‌ها هفته‌ای دو ساعت است. مضافاً اینکه ممکن است دلایل دیگری نیز وجود داشته باشد که تحقیقات بعدی را ضروری می‌سازد.

درک دانش‌آموزان از پیامدهای یازده‌گانه شرکت در فعالیت‌های جسمانی تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، چهارمین متغیری بود که در این تحقیق بررسی و تجزیه و تحلیل شد. بر اساس یافته‌های این تحقیق نتایج زیر به دست آمد.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا بدنی آماده و سالم داشته باشند.» تفاوت وجود ندارد. همان‌طور که در توجیه ادراک مثبت دانش‌آموزان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای گفتیم، بهره‌مندی آزمودنی‌ها از فواید تندرستی و

و متوسطه ایران، درس ریاضی را مهم‌تر از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای دانسته‌اند (شکل ۳). همچنین، به این نتیجه رسیدیم که بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای نسبت به درس ریاضی تفاوت وجود ندارد. این یافته‌ها حداقل از دو جنبه قابل بحث‌اند.

اول اینکه، در توجیه درک مشابه دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی از اهمیت بیش‌تر درس ریاضی نسبت به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، احتمالاً وجود این درس در تمامی پایه‌های تحصیلی است. به علاوه، درس ریاضی درس مهم و ثابتی در امتحانات متعدد ورودی به مؤسسات مختلف آموزشی و کنکور نیز محسوب می‌شود و کاربردهای روزانه متعددی نیز دارد.

دوم اینکه، روند مشابه و نزدیک به هم در فراوانی پاسخ‌های دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران مشهود است که توجیه‌کننده نبود تفاوت در این موضوع است (شکل ۳).

■ اکثر دانش‌آموزان ابتدایی، راهنمایی، و متوسطه ایران درس علوم را مهم‌تر از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای می‌دانند (شکل ۴). علی‌رغم هم‌رأیی دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی در مهم‌تر بودن علوم از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای، این نتیجه به دست آمد که بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از اهمیت تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای نسبت به درس علوم تفاوت وجود دارد. این یافته‌ها حداقل از دو جنبه قابل بررسی است. اول اینکه، در کشور ما درس علوم در برنامه

ابتدایی. از طرفی، در طول سال تحصیلی در مقطع ابتدایی، مسابقات ورزشی هم از نظر تعداد رشته و هم از نظر تعداد رویدادهای رقابتی کمتر از دوره‌های دیگر است (۲)، بنابراین احتمالاً چنین روندی نیز در درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی از پیامد آن تفاوت ایجاد می‌کند.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا برای شرکت در مسابقات ورزشی آمادگی پیدا کنند» تفاوت وجود ندارد. احتمالاً موافقت بالا و مشابه دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی با این پیامد ناشی از مشاهدات و تجربیات آنان است، زیرا اغلب فرصت‌های مسابقاتی برای دانش‌آموزان در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای فراهم می‌شود.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا همیشه از نظر بدنی فعال باشند» تفاوت وجود ندارد. شاید بتوان برای توجیه این یافته از یافته‌هایی مدد جست که آشکار ساختند تربیت بدنی روزانه در سطح مدارس ابتدایی تأثیرات بادوام مثبتی بر عادات ورزشی زنان دارد (۲۱) و شرکت منظم و متوالی در فعالیت‌های ورزشی مدرسه‌ای و بعد از مدرسه نوجوانان با سطح بالای فعالیت جسمانی در دوره بزرگسالی ارتباط دارد (۳۴). با این وصف، احتمالاً دانش‌آموزان ایرانی نیز به دلیل اینکه متعاقب شرکت در فعالیت‌های

سلامتی بخشی از فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای است و احتمالاً عاملی برای موافقت با این پیامد با درصدی بالا بوده است. مضافاً اینکه در دیدگاه‌های مختلفی که برای اهداف تربیت بدنی و ورزش مطرح شد، همچنین مبانی تربیت بدنی و ورزش (۱۴، ۱۲، ۱۳، ۱، ۵)، سلامتی و آمادگی جسمانی در کانون توجه بوده است (۱۱، ۱۳، ۶، ۱۶). از طرفی، ۹۱/۷۳ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۹۵/۲۷ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۹۴/۵۶ درصد دانش‌آموزان متوسطه با این مطلب که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا بدنی آماده و سالم داشته باشند» موافقت کردند. در حالی که فقط ۸/۲۶ درصد دانش‌آموزان ابتدایی، ۴/۷۲ درصد دانش‌آموزان راهنمایی، و ۵/۴۵ درصد دانش‌آموزان متوسطه با این پیامد مخالف بودند یا اظهار تردید کردند. بر اساس یافته‌های توصیفی، احتمالاً نبود تفاوت در درک بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی نسبت به این پیامد، ناشی از نزدیکی بسیار زیاد آمار موافقت‌ها به یکدیگر و سطح پایین نظرات مخالف است.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا عضو تیم یا گروه بشوند» تفاوت وجود دارد. براساس یافته‌های توصیفی، احتمالاً تفاوت در درک بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی نسبت به این پیامد ناشی از تفاوت آمار مخالفت‌ها و تردیدهاست، به‌ویژه در بین دانش‌آموزان

جذاب می‌شود، زیرا در این موقعیت جذاب به طور طبیعی تعاملات اجتماعی رخ می‌دهند (۱۸)، اگرچه بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف اختلاف وجود دارد که احتمالاً ناشی از کم و متعدد بودن فرصت‌های دوست‌یابی در دوره‌های مختلف تحصیلی است.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا به خودشان بیش‌تر احترام بگذارند.» تفاوت وجود دارد. احتمالاً درک متفاوت در بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران ناشی از متعدد و گاه کم بودن فرصت‌های حضور در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای است. کم بودن تجربیات و سوابق در این خصوص (احترام به خود به سبب شرکت در فعالیت‌ها) ممکن است موجب تفاوت شده باشد. مضافاً اینکه یافته‌های توصیفی نیز چنین تفاوتی را توجیه می‌کنند.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا برای رفتن به مدرسه شوق داشته باشند.» تفاوت وجود دارد. احتمالاً عدم درک مشابه در بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران ناشی از تعدد و تفرق نظرات آن‌ها در خصوص این پیامد است. همچنین، شاید بتوان تفاوت در برخورد پاسخگویان با این پیامد را ناشی از چنین دلایلی دانست: قوانین و مقررات نامناسب ممکن است واقعاً بی‌میلی و مدرسه‌گریزی را افزایش دهند. چنانچه فعالیت‌های ورزشی به همه دانش‌آموزان

جسمانی در ساعت درس تربیت بدنی، حفظ تحرک در طول ایام برایشان میسر بوده است با این پیامد موافقت بالایی را اظهار داشته‌اند.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا افتخار کنند عضوی از مدرسه‌اند.» تفاوت وجود دارد. احتمالاً درک متفاوت در بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ناشی از تعدد و تفرق نظرات آن‌ها در خصوص این پیامد است. از طرفی، احتمالاً چون فرصت حضور در رقابت‌های ورزشی، که کسب مقام در آن افتخار آفرین است برای همه یا اکثر دانش‌آموزان وجود ندارد (۲)، درک متفاوت بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد توجیه‌پذیر است.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا دوستان جدید پیدا کنند.» تفاوت وجود دارد. احتمالاً درک متفاوت در بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران ناشی از تعدد و تفرق نظرات آن‌ها در خصوص این پیامد است. احتمالاً از آنجا که دانش‌آموزان ارتباط، دوستی در کنار دیگران، و تقسیم خواسته‌ها و عواطف خود با آنان را دوست دارند و این نیاز از طریق شرکت در بازی و ورزش برآورده می‌شود (۶)، شرکت در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای قطعاً رشد اجتماعی کودکان را متأثر می‌سازد (۳۷) و ورزش مدرسه‌ای زمینه و موقعیتی

مختلف تحصیلی ناشی از تفاوت در تعریف و برداشتی است که آن‌ها از رفتار خوب دارند. مضافاً اینکه یافت‌های توصیفی این تفاوت را توجیه می‌کنند.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا درس‌های دیگر را بهتر بخوانند و یاد بگیرند.» تفاوت وجود دارد. با توجه به اینکه تحقیقات متعددی آشکار ساخته‌اند فعالیت جسمانی در مدرسه کارکردهای تحصیلی را از طریق افزایش جریان خون در مغز افزایش می‌دهد، و موجب افزایش حوصله و هوشیاری ذهنی دانش‌آموزان می‌شود، همچنین عزت نفس آنان را نیز تقویت می‌کند، چنانچه زمان بیش‌تری به تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای اختصاص یابد، ارتباط مثبت بین کارکردهای ذهنی و فعالیت جسمانی منظم کارکردهای تحصیلی دانش‌آموزان بهبود می‌یابد (۱۶). گرایش به سمت ورزش و فعالیت جسمانی، برخلاف تصور عموم، باعث افت تحصیلی نمی‌شود (۳). تفاوت در درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی تأمل برانگیز است و بررسی‌های دقیق‌تری را می‌طلبد، مضافاً اینکه ممکن است تعدد و تفاوت در تعداد دروس بر اساس دوره تحصیلی و درگیری‌های درسی بیش‌تر در بین دانش‌آموزان دوره‌های راهنمایی و متوسطه نسبت به دوره ابتدایی نیز عاملی در بروز این تفاوت باشد. همچنین، یافته‌های توصیفی تفاوت احتمالی را توجیه می‌کنند.

به شکل جذاب و مناسب عرضه شوند، لذت بخش بودن این فعالیت‌ها موجب شرکت دانش‌آموزان در آن‌ها خواهند شد (۱۶). چنانچه ظرفیت‌ها و میزان دسترسی به فعالیت‌های ورزشی در مدرسه افزایش یابد، ممکن است این‌گونه تجربیات مدرسه‌ای برای دانش‌آموزانی که در معرض خطر ترک تحصیل و کنار گذاشتن مدرسه‌اند جذابیت ایجاد کند (۲۵).

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا به دیگران بیش‌تر احترام بگذارند.» تفاوت وجود دارد. احتمالاً درک متفاوت در بین دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران ناشی از متعدد و بعضاً کم بودن فرصت‌های حضور در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای است. کم بودن تجربیات و سوابق در این خصوص (احترام به دیگران به سبب شرکت در فعالیت‌ها) ممکن است موجب تفاوت شده باشد. مضافاً اینکه یافته‌های توصیفی چنین تفاوتی را توجیه می‌کنند.

■ بین درک دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از این پیامد که «تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای کمک می‌کند تا در مدرسه رفتار خوبی داشته باشند.» تفاوت وجود دارد. همان‌طور که وست و بوچر (۱۳) بیان داشته‌اند، تواضع و ادب از علایم تربیت خانوادگی است و بازی عادلانه و خصایل پهلوانی بیانگر اخلاق نیکوی ورزشی در تربیت بدنی و فعالیت‌هاست. احتمالاً تفاوت درک بین دانش‌آموزان دوره‌های

نتیجه‌گیری

بنا بر مبانی نظری و پیشینه تحقیق که در مقدمه بدان‌ها اشاره شد، سن، جنسیت، محتوای مواد درسی، و کشور بر ادراک از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای تأثیر گذارند. این تحقیق عامل تأثیرگذار جدیدی را کشف کرد با عنوان «دوره تحصیلی». دوره تحصیلی متغیر مستقلی در این تحقیق در نظر گرفته شد و دانش‌آموزان ایرانی ادراکات متفاوت و مشابهی را از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای بروز دادند.

از آن جهت که فراگیران (به‌ویژه نیازها و علائق آنان) یکی از مبانی سه‌گانه برنامه‌ریزی درسی (یعنی جامعه، فراگیران، و دانش) است و نیازها و علائق آنان از ادراکات آنان از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای ناشی می‌شود، یافته‌های حاصل از این تحقیق اطلاعات مفیدی را به منظور برنامه‌ریزی، تغییر، یا اصلاح برنامه درسی تربیت بدنی در دوره‌های مختلف تحصیلی در اختیار برنامه‌ریزان درسی قرار می‌دهد.

منابع

۱. آذربانی، احمد؛ کلاتری، رضا، ۱۳۸۳، اصول و مبانی تربیت بدنی و ورزش، تهران، انتشارات آبیژ.
  ۲. اداره کل تربیت بدنی مدارس، ۱۳۸۸، بولتن فنی مسابقات دانش آموزان کشور.
  ۳. اندام، رضا؛ مهدی‌زاده، رحیمه، ۱۳۸۳، بررسی ارتباط بین پرداختن به فعالیت‌های بدنی و وضعیت تحصیلی دانش آموزان دوره‌های راهنمایی و متوسطه شهر شاهرود، مجموعه مقالات چهارمین همایش علمی تربیت بدنی و تندرستی مدارس، تهران.
  ۴. دفتر آمار، برنامه‌ریزی و بودجه، ۱۳۸۸، آمار آموزش و پرورش، معاونت برنامه‌ریزی و توسعه مدیریت وزارت آموزش و پرورش.
  ۵. رضوی، سیدمحمدحسین، ۱۳۸۴، اصول و مبانی تربیت بدنی، آمل، مؤسسه فرهنگی-هنری شمال پایدار.
  ۶. رمضانی‌نژاد، رحیم، ۱۳۸۲، تربیت بدنی در مدارس، تهران، انتشارات سمت.
  ۷. سجادی، سیدنصرالله، ۱۳۸۳، بررسی تأثیر یک برنامه مدون یک ساله درس تربیت بدنی بر استقامت قلبی-عروقی و تواتر قلبی دانش آموزان دوره ابتدایی و مقایسه آن با برنامه‌های عادی، فصلنامه المپیک، سال دوازدهم، ش ۲۷، ص ۲۹-۴۰.
  ۸. سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه، ۱۳۸۳، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، نشر آگه.
  ۹. سیف، علی‌اکبر، ۱۳۸۲، اندازه‌گیری، سنجش، و ارزشیابی آموزشی، نشر دوران.
  ۱۰. گالن سیلور، جی؛ الکساندر، ویلیام ام؛ لوئیس، اتور جی.، ۱۳۷۸، برنامه‌ریزی درسی، ترجمه غلامرضا خوی‌نژاد، تهران، انتشارات سمت و آستان قدس رضوی.
  ۱۱. نوربخش، پیروش؛ رضوانی اصل، رضوان، ۱۳۸۴، تأثیر ۱۰ هفته بازی‌های دبستانی بر برخی توانایی‌های ادراکی-حرکتی دانش آموزان دختر پایه سوم مدرسه‌های ابتدایی شهرستان ماهشهر، فصلنامه المپیک، سال سیزدهم، ش ۲۹، ص ۵۵-۶۵.
  ۱۲. نوربخش، پیروش؛ مزارعی، ابراهیم، ۱۳۸۵، مقایسه انگیزش شرکت دانش آموزان و دانشجویان پسر ورزشکار در فعالیت‌های ورزشی و رابطه آن با هدف‌گرایی ورزشی آنان، فصلنامه المپیک، سال چهاردهم، ش ۳۴، ص ۳۱-۴۲.
  ۱۳. وست، دبورآ.؛ بوچر، چارلز آ.، ۱۳۷۶، مبانی تربیت بدنی و ورزش، ترجمه احمد آزاد، تهران، انتشارات کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران.
  ۱۴. همتی‌نژاد، مهرعلی و همکارانش، ۱۳۸۴، نیازسنجی درس تربیت بدنی و ورزش در دوره دبیرستان، فصلنامه المپیک، سال سیزدهم، شماره ۳۱، ص ۷-۱۷.
1. Amusa, L.O.; Toriola, A.L. (2006). "A comparative analysis of the perception and understanding of physical education and school sport among South African children aged 6-15 years", African Journal of physical, health education, recreation and dance, Vol. 12, no.3.
  2. Bailey, R. and Dismore, H. (2004). "The role of physical education and sport in education", project report presentation to 4th International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport (MINEPS IV), Athens, Greece.
  3. Bailey, R.; Dismore, H.; Izaki, T. (2006). "Japanese and English School Students Views of Physical Education: A comparative study", Int Journal of Sport and Health Science, Vol. 4, 74-85.
  4. Bailey, R.P. (2000). The Value and Values of Sport, In R. Bailey (ed), Teaching Values and Citizenship across the Curriculum. London: Kogan Page.
  5. Benesse Educational Research Center (2000). Children Who are Bad at Sports. Monograph: Elementary School Students Today, Tokyo: Benesse Corporation, Japanese.
  6. Birtwistle, G.E. and Brodie, D.A. (1991). "Cross Curricular Health-related Fitness in the Primary School: a

- case study approach", *British Journal of Physical Education*, 10: 8-13.
7. Butcher, J. (1982). "Student Satisfaction with Physical Education". *Canadian Association for Health, Physical Education and Recreation Journal*, 48(5): 11-14.
  8. Carlson, T. (1995). "We Hate Gym: student alienation from physical education", *Journal of Teaching in Physical Education*, 14: 467-71.
  9. Carroll, B. and Loumidis, J. (2001). "Children's Perceived Competence and Enjoyment in Physical Education and Physical Activity Outside School", *European Physical Education Review*, 7 (1): 24-43.
  10. Dickenson, B. and Sparkes, A. (1998). "Pupil Definitions of Physical Education", *Research Supplement*, 2: 6-7.
  11. Fejgin, N. (1994). "Participation in High School Competitive Sports: a subversion of school mission or contribution to academic goals?", *Sociology of Sport Journal*, 11: 211-230.
  12. Fidelice, M.S.; Mafumiko, Ismael N. (2008). "Physical Education in Tanzanian Secondary Schools: Perceptions towards Physical Education as an Academic Discipline", *NUE Journal of International Educational Cooperation*, Vol. 3, 51-61.
  13. Hardman, K. & Marshal, J.J. (2000). "Physical Education in School : Preliminary Findings of a worldwide survey", *Journal of ICHPER*, vol. xxxvi, No.2 and 3.
  14. Laws, C. (1997). *Physical Education, Curriculum Change and Individualism*, Unpublished PhD Thesis, University of Southampton, UK.
  15. Ramiz A. (2009). "Attitudes toward physical education and class preferences of Turkish secondary and high school students", *Elementary Education Online*, 8(1), 2-8.
  16. Sallis, J.; Prochaska, J.J.; Taylor, W.C.; Hill, J.O. and Geraci, J.C. (1999). "Correlates of Physical Activity in a National Sample of Girls and Boys in Grades Four through Twelve", *Health Psychology*, 18: 410-415.
  17. Scraton, S. and Flintoff, A. (1992). "Feminist Research and Physical Education", A. Sparkes (ed.), *Research in Physical Education and Sport: exploring alternative visions*, London: Falmer Press: 167-187.
  18. Shropshire, J.; Carroll, R. and Yim, S. (1997). "Primary School Children's Attitudes to Physical Education: gender differences", *European Journal of Physical Education*, 2(1): 23-38.
  19. Silverman, S. and Subramaniam, P.R. (1999). "Student Attitude Towards Physical Education and Physical Activity: a review of measurement issues and outcomes", *Journal of Teaching Physical Education*, 19: 97-125.
  20. Tammelin, T.; Näyhä, S.; Hills, P. and Järvelin, M.R. (2003). "Adolescent Participation in Sports and Adult Physical Activity", *American Journal of Preventative Medicine*, 24: 22-28.
  21. Trudeau, F.; Laurencelle, L.; Tremblay, J.; Rajic, M. and Shephard, R. (1999). "Daily Primary School Physical Education: effects on physical activity during daily adult life", *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 31: 111-117.
  22. Van Wersch, A.; Trew, K. and Turner, I. (1992). "Post-Primary School Pupils' Interest in Physical Education: age and gender differences", *European Physical Education Review*, 62 (2): 56-72.
  23. Weiss, M.R. and Bredemeier, B.J.L. (1990). "Moral Development in Sport", K.R. Pandolf and J.O. Hollows (eds), *Exercise and Sport Sciences Reviews*, Volume 18, Baltimore, MD: Williams and Wilkins.